

Dalibor Norský

(* 1931 † 2022)

Dalibor Norský sa narodil v Košiciach v roku 1931. Jeho život bol prepojený s armádou, hoci sám nikdy nebol profesionálnym vojakom. Daliborov otec, Aleš Jan Neumann (neskôr si zmenil meno na Norský), bol československým legionárom a bojoval v Taliansku. V roku 1920 ho odvelili do Košíc, tam sa zoznámil s Daliborovou mamou a koncom 20. rokov sa vzali. Osudy rodiny boli poznačené nesúhlasom s komunistickým režimom. Daliborovho otca prepustili z armády a sestru s manželom v roku 1949 odsúdili v politickom procese na 9 rokov. Dalibor bol pre nekonformnosť jeho rodiny s režimom vyhodený z gymnázia. Neskôr síce, po otcovej intervencii, zmaturoval, ale na vysokú školu sa ani nepokúšal hlásiť. Armáda, teraz tá sovietska, výrazne zasiahla do života pamätníka a všetkých obyvateľov Frenštátu pod Radhoštem, kde žila aj rodina Norských. Po auguste '68 miestne kasárne obsadilo okolo 2000 sovietskych vojakov. Nakoniec to bol práve Dalibor Norský, ktorý sa postaral o rýchly odchod týchto vojsk z Frenštátu po novembri '89. Sovietske vojská začali opúšťať mesto 26. februára 1990. Dalibor bol na tento počin pyšný do konca svojho života a neskôr získal od Frenštáckej radnice aj ocenenie.

 podcast

 príbeh

Aktivita 1: Nesúhlas v komunistickom režime

skupinová, hromadná aktivita

Cielová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

3 vyučovacie hodiny

Téma:

komunizmus, prenasledovanie, totalita, príbehy 20. storočia

Ciel:

Na základe príbehu pamätníka a jeho rodiny priblížiť život v komunistickom režime, ktorý rodinu pre ich pôvod a politické názory perzekvoval. Osobný príbeh a skúsenosti pomôžu žiakom pochopiť, čo to znamenalo žiť v totalite, aké obmedzenia a prekážky stretávali nielen jednotlivcov, ale celé rodiny, ktoré neboli pre režim pohodlné alebo s ním neboli konformné. Poukázať na úskalia nedemokratických režimov.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, veľký papier na prípravu časovej osi/ tabuľa/flipchart, krieda/fixy

Postup:

1. Fáza: zasadenie problematiky do historického a významového kontextu

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci spolu s pedagógom/ičkou zostavia časovú líniu 20. storočia.
 - > Učiteľ/ka si môže pomôcť vytvorením série udalostí, pojmov a dôležitých dátumov, ktoré budú žiaci priradovať na časovú os (napr. 1. svetová vojna, 2. svetová vojna, VOSR, komunizmus, socializmus atď.).
 - > Prostredníctvom tejto aktivity si žiaci zopakujú alebo sa oboznámia s tým, kedy, kde a ako sa presadzoval komunizmus vo svete i v Československu.
- Podľa časových možností, premietneme krátke animované filmy Dejiny udatného českého národa – diely zamerané na 50. roky 20. storočia v Československu a budovanie socializmu, TU alebo TU.

2. Fáza: zoznámenie sa s príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci si vypočujú alebo prečítajú príbeh pamätníka.
- Následne si rozdadajú vytlačený celý príbeh a vo dvojiciach sa snažia identifikovať momenty, v ktorých pamätník popisuje rôzne udalosti, prostredníctvom ktorých jeho a jeho rodinu komunistický režim perzekvoval. Tieto situácie si podčiarknu.
- Následne prebieha medzi dvojicami diskusia a s pomocou pedagóga/ičky si žiaci porovnávajú, či zaznamenali rovnaké momenty

3. Fáza: prepojenie príbehu so získanými historickými poznatkami

(časová dotácia: 45 min)

- Žiaci s pomocou pedagóga/ičky prepájajú získané informácie.
- Do časovej línie, ktorú si nakreslili v prvej fáze (môžu ju mať nakreslenú na veľkých výkresoch alebo uloženú v počítači), vložia dátumy a udalosti z prečítaného príbehu pamätníka.
- Žiaci sa môžu vrátiť aj k animovaným filmom a zaznačiť si, ktoré z udalostí prezentované v daných filmoch, sa dotkli pamätníka a jeho rodiny.
- Pedagóg/ička uzavrie úlohu diskusiou so žiakmi. Diskusia sa môže týkať toho, čo najviac zaujalo/prekvapilo žiakov, či žiaci nemajú podobné prípady, skúsenosti v rodine, aké sú naše súčasné možnosti predchádzať tomu, aby sme neskončili v totalitnom režime.

Aktivita 2: „ДО СВИДАНИЯ“ (do svidanija = dovidenia) Sovietska armáda

skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

základná a stredná škola

Časová dotácia:

4 vyučovacie hodiny + mesiac príprav mimo školy

Téma:

príbehy 20. storočia, armáda, Sovietska armáda, okupácia Československa v auguste 1968

Cieľ:

Prostredníctvom prepojenia príbehu pamätníka s historickými súvislosťami uviesť žiakov do témy augusta 1968 v Československu, ako aj následnej situácie zotrvania vojsk Sovietskej armády v priestore Československej republiky až do porevolučného obdobia – 90. rokov 20. storočia.

Pomôcky:

príbeh pamätníka, PC/tablet, pero/ceruzky, papier, tabuľa, krieda/fixky, počítačový program na spracovanie prezentácií, nástenka

Postup:

1. Fáza: zoznámenie sa s témou a príbehom pamätníka

(časová dotácia: 45 min)

- Vypočuť si alebo prečítať príbeh pamätníka.
- Na podnet pedagóga/ičky si žiaci vo dvojiciach, prípadne štvoriciach, prečítajú príbeh ešte raz. Môžu ho mať aj vytlačený alebo pred sebou otvorený na tablete/počítači. Žiaci by sa mali zamerať na časti príbehu, kde pamätník spomína armádu v spojitosti so svojím otcom, ale potom najmä v súvislosti s augustom 1968 a neskorším pobytom sovietskych vojakov v Československu.
- Následne si žiaci porovnávajú, či objavili tie isté momenty v danom príbehu.

2. Fáza: hľadanie informácií o auguste 1968 a pobyte sovietskych vojsk v pamäti svojho okolia

(časová dotácia: 45 min + 4 týždne práca mimo školy)

- Učiteľ/ka so žiakmi diskutuje o ich znalostiach o intervencii vojsk Varšavskej zmluvy.
- Znalosti žiakov doplní krátkym výkladom alebo prezentáciou. Tiež si môže pomôcť dobovými zábermi, či už fotografickými alebo filmovými. Vhodné materiály je možné nájsť napríklad TU alebo TU.
- Následne dostanú žiaci zadanie zistiť od svojho najbližšieho okolia (starí rodičia, starší susedia a podobne), ako si oni spomínajú na august '68. Ich úlohou bude urobiť s niekým krátke interview a zaznamenať si spomienky danej osoby.
- Ak sa nepodarí nájsť vhodných pamätníkov, žiaci môžu vyhľadať materiály z tohto obdobia v ich obci na internete alebo v miestnom archíve, na miestnom úrade a podobne.

3. Fáza: zdieľanie získaných spomienok a poznatkov

(časová dotácia: 45 min + 45 min)

- Každý žiak/každá žiačka si pripraví krátku prezentáciu (podľa počtu žiakov 5 – 7 minút) s informáciami, ktoré sa mu/jej podarilo získať k danej téme.
- Na záver učiteľ/ka usporiada diskusiu, ktorá by mala byť zameraná na poznatky získané počas štúdia historického kontextu, príbehu pamätníka i samostatne nadobudnutých poznatkov.

- Učiteľ/ka pomáha žiakom uchopiť získané informácie otázkami:
 - > Mali vaši pamätníci podobné skúsenosti ako pamätník z nášho príbehu?
 - > Podarilo sa vám nájsť fotografie, ktoré zachytávajú udalosti z augusta '68 a nájsť aj pamätníkov, ktorí sú na fotkách zachytení?
 - > Boli reakcie pamätníkov podobné, ako ste videli v dokumentoch?
 - > ...
- Na záver si žiaci môžu pripraviť zo získaných informácií nástenku v triede alebo ju dať k dispozícii celej škole.